

Težave gozdarskih gospodarskih družb pri delu v slovenskih gozdovih in njihov predvideni razvoj

Zapisal Jakob LEVEC*

Gozdarske družbe, še bolj pa lesna podjetja, so – podobno kot druga podjetja v državi – občutila svetovno krizo, ki je prevetrila poslovanje in razmere znotraj družb. Težav je več: od nelikvidnosti, ki se izraža v plačilni nedisciplini, težav pri najemanju posojil do praktičnega zaprtja razvojno-tehničnih oddelkov, kar se kaže z viškom gozdarskih in lesarskih inženirjev mlajših generacij. Z namenom sem omenil tudi lesna podjetja, saj so gozdarske družbe neposredno vezane na lesno-predelovalni sektor, ki mu je kriza le še zadala zadnji udarec. Če želimo pomagati odpraviti težave gozdarskih družb – velikih »koncesionarjev« in tudi manjših družb (nekateri delujejo kot podizvajalci ali pa si iščejo kruh v zasebnem sektorju), moramo razumeti izvor in ozadja problemov. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da so gozdarska podjetja šele na začetku zgodbe o lesu in je nujno sodelovanje z lesno-predelovalnimi podjetji.

Najočitnejša delitev slovenskih gozdov po izkoriščenosti in drugih značilnostih je delitev na zasebne in državne gozdove. Zadnji omenjeni so na splošno dobro odprti s cestami in vlakami ter blizu 100-% izpolnjujejo načrtovane etate in gojitvena dela. Nasprotje pa so zasebni gozdovi, ki v gozdni površini zajemajo 80 %, etate pa izpolnjujejo manj kot 60-%, kar za trg pomeni izpad dveh milijonov m³ lesa.

Konkurenčno se še vedno ne moremo primerjati z našimi severnimi sosedi. Lahko začnemo v načinu gospodarjenja, ki je pri nas bolj sonaravno in trajnostno kot v drugih deželah EU. Poudarjenost socialnih in ekoloških funkcij, ki so ponekod nedvomno pomembne za ljudi in prostor, ima večinoma prednost pred proizvodno funkcijo, ki jo lastnik lahko smotrno izkorišča. Menim, da se zatakne ravno pri smotrnosti, kjer imamo različna stališča glede uresničevanja koncepta gospodarjenja. Zatakne se pri odpiranju sestojev, velikosti pomladitvenih površin, optimalni zrelosti dreves in sestojev. Naši severni sosede veliko bolj zasledujejo prirastek točno določenih umetno sajenih drevesnih vrst, hkrati pa gozd opravlja tudi druge funkcije. Osebnostno menim, da bi bil o mogoče tudi z zdajšnjim sistemom gospodarjenja boljše zasledovati manjše stroške proizvodnje brez večjih posledic za sonaravnost. Lep primer je strojna sečnja, kjer z dobrim sodelovanjem vseh vpletenih inštitucij (lastnika, ZGS, izvajalcev) lahko pokažemo kar nekaj primerov dobro opravljenega načrtovanja in dela. Pri uporabi ergonomsko (tudi ekonomsko) boljše strojne sečnje pa lahko pri neprimernem načrtovanju hitro zaidemo v ekonomsko in ekološko manj uspešne zgodbe. Pri nas strojno obdelamo le 3 %

Preglednica 1: Primerjava državnih in zasebnih gozdov po posameznih postavkah.

	Državni gozdovi	Zasebni gozdovi	Lokalne skupnosti
Površina (ha)	270.299	885.402	29.468
(%)	23 %	75 %	2 %
Posek (m ³)	1.155.831	2.195.661	22.645
Nega (ha) – načrt	4.656	2.915	59
Nega (ha) – real.	3.372 (72 %)	2.627 (90 %)	33 (55 %)
Posek – skupaj	3.374.137 m ³ (63% možnega)		
Lesna zaloga	330.982.400 m ³ oz. 288 m ³ /ha		
Letni prirast.	8.117.300 m ³ oz. 6,85 m ³ /ha		
Možen posek	5.321.927 m ³		

Vir: Poročilo ZGS za 2010.

*Za GIZ zapisal Jakob LEVEC, uni. dipl. inž. gozd.

površin, po terenskih omejitvah bi lahko prišli do 30 %. Največje težave so: predebelo drevje, prevelike okoljske omejitve, vse večji delež listavcev in razdrobljenost zasebne posesti.

Prav v zasebni posesti pa je rak rana neizkoriščenosti naravnega bogastva. Z neizpolnitvijo načrtovanih etatov se drevesa starajo in izgubljajo na kakovosti, ki je zanimiva za predelovalce. Debla, ki so navzven videti lepa, ravna in brez grč oz. slepic, so v notranjosti gnila, votla ali vsaj obarvana. Premalo opravljenih gojitvenih del tudi pripomore k slabši kakovosti lesa. Financiranje gojitvenih del v zasebnem sektorju je vezano na državni proračun, ki pa bo v prihodnosti še manj razumevajoč za dolgoročna vlaganja. Dodatno povečujejo stroške izvajalcev (kar neposredno prizadene lastnike) še slabša prepredenost z vlakami in šibkejšo omrežje cest. Pri tem so lastniki prepuščeni na pripravljenost sodelovanja vseh vpletenih lastnikov, čez katerih parcele naj bi vlaka oz. cesta potekala, da ne omenjam vseh birokratskih dovo-

ljenjih in potrebnih soglasjih. Če govorimo o načrtovanju tudi v zasebnih gozdovih, bi morali načrtovane vlake in ceste graditi z večinskim soglasjem lastnikov. Vedno se najde nezainteresiran ali siten lastnik, ki mu splošna korist nič ne pomeni, dokler sam ni osebno prizadet. Tako nastajajo v zasebnih gozdovih vlake, ki so speljane po parceli samo enega ali dveh lastnikov in so neprimerno prilagojene terenu, kar posledično pomeni več poškodb na obstoječem drevju. Težave se nadaljujejo, ko sosedni lastnik, ki je prej nasprotoval gradnji vlak, le-to uporabi na sosednji parceli in povzroči malomarne poškodbe na sestoji sosedu. V zasebnih gozdovih je še vedno veliko sive ekonomije – dela brez računov. To je tudi težava družb, ki poslujejo davčno pravilno saj so jim „siva“ podjetja konkurenčna za več kot 20 %, če prištejemo še administrativne in druge stroške.

Vprašanja, ki se nam še porajajo so vezana na povečanje sečnje v zasebnih gozdovih. Kako vzpodbuditi lastnike, da se bodo odločali za intenzivnejše gospodarjenje in tudi vlagali nazaj skozi gojitvena dela? Hkrati se takoj vprašamo: Če bomo več sekali, ali smo to sposobni tudi predelati? Na splošno kot družba smo preveč potrošniško naravnani in smo lahek plen trgovskih verig, ki nam s pomočjo reklam in ugodnih cen prodajo veliko plastike in kovin. Če les v končnem izdelku še zaide v naše hiše in stanovanja, ga pogrešam na državni in občinski infrastrukturi. Povsem drugačna podoba je v sosednji Avstriji, saj ko prečkamo mejo nas pričakajo lesene hiše, lesene obcestne ograje itn.

Začeti je treba pri vlaganju v razvoj; za zasebni gozd to pomeni povečanje deleža realizacije gojitvenih del in gozdne infrastrukture (obstoječe subvencije niso dovolj uspešne). Treba bi bilo motivirati lastnike za združevanje in skupno gospodarjenje ter tako izboljšati donose iz gozdov. Zmanjšati bo treba birokratske ovire, npr. pri

gradnji vlak. Gozdarskim družbam je treba omogočiti uporabo novejših tehnologij (subvencije za novejše, zmogljivejše stroje, strojna sečnja ...). Drugi korak je ugodnejša in stimulatívna davčna politika za lastnike gozdov, pa tudi gospodarske družbe in samostojne podjetnike v gozdarstvu.

Napoved prihodnosti je vedno nevhvaležna. Sklepam pa, da bodo gospodarske družbe po organiziranosti sledile vzorcem iz srednje in severne Evrope. S tehničnega vidika to pomeni večji delež strojne sečnje in večje (močnejše, težje) stroje v gozdu. Menim, da bo horizontalno in vertikalno povezovanje z lesno industrijo neizogibno, kar pomeni, da bo bodisi vse več mešanih gozdarsko-lesnih podjetij s svojo lesno predelavo bodisi bo nastalo projektno sodelovanje na različnih ravneh. V obdobju tranzicije so večja podjetja pokupila manjša, nekatera so propadla, ni pa izključeno, da se bo tej bitki pridružil še tuji kapital. Menim, da je edino smotrno združiti

državne inštitucije, ki delujejo na enem področju oz. delu prostora. Najbolje bi premostili birokratske ovire, če bi se različni strokovnjaki organizacijsko razporedili v državne inštitucije tako, da bi delovala „ena služba za en prostor“.

Viri:

- Sterle, J.: Gozdarske gospodarske družbe v luči uresničevanja Resolucije o Nacionalnem gozdnem programu. *Gozdarski vestnik*, 67/2009, št. 7–8.
- Sterle J., Milavec I. Kriza je priložnost, da se zavemo, kakšno bogastvo imamo v lesu in kako ga bolje izrabljati, tudi za brzdanje podnebnih sprememb. Časopis večer: <http://bam.czp-vecer.si/igre2006/bonbon/default.asp?kaj=1&id=5416319>
- Južnič B., Sterle J. Ključne težave gozdarstva, ki se pojavljajo pri delu koncesionarjev, GIZ, 2011
- Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2010. ZGS, feb 2010 Ljubljana.
- Manja Kovačič, Neizkoriščen potencial slovenskih gozdov, Glas gospodarstva, feb. 2010